

Pilot Study #11

Ključ Cvjetnog naselja

Lana Pukanić

Nakon više od dva desetljeća nomadskog života, KONTEJNER | biro suvremene umjetničke prakse 2023. se godine odlučio skrasiti. Pronašli su prostor u Vjesnikovom kompleksu u zagrebačkom Cvjetnom naselju, potpisali ugovor o najmu i krenuli u renovaciju. Osnovan 2002., KONTEJNER je oduvijek djelovao u prostorima drugih institucija i organizacija pa je useljenje transformiralo njihov način rada i program, koji se sad može odvijati cijelu godinu.

Kolektiv je znao da želi pustiti korijenje i smisleno sudjelovati u životu svog novog kvarta, u suodnosu s njegovim stanovnicima. Jedan od načina da se to postigne bila je umjetnička suradnja.

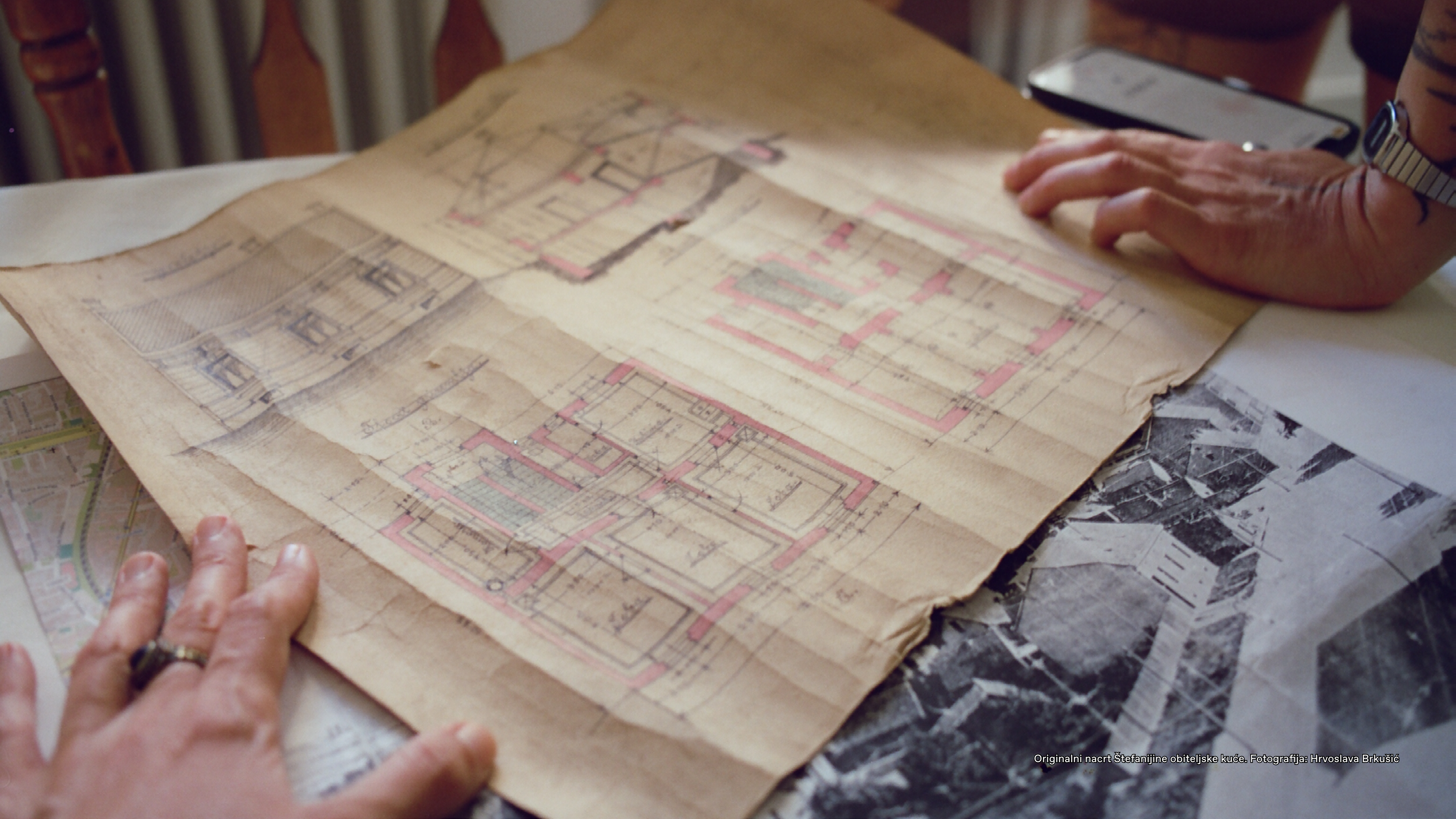
Stoga je u ljeto 2025. KONTEJNER pozvao susjede da podijele svoja iskustva Cvjetnog naselja i doprinesu stvaranju zvučne šetnje umjetnice Hrvoslave Brkušić. Šetnjom se željelo prikupiti „sjećanja, priče, činjenice, slike, korake, šaputanja, radijske i vodene valove, žamor studenata i djece, zvukove automobila, ptica i prirode“¹ te mapirati kvart na jedinstven način: „oslušuj[ući] njegovu sadašnjost i sudjeluj[ući] u stvaranju njegove budućnosti“.

Do kasne jeseni proces stvaranja i snimanja zvučne šetnje bio je uglavnom dovršen i šetnja je bila spremna da je poslušaju i odšeću njeni sudionici, ostali susjedi i svi zainteresirani za ovaj mirni, zeleni, gotovo centralni zagrebački kvart. Projekt šetnje putem se pretvorio u ozbiljno istraživanje (mikro)lokalne povijesti.

Rad se također poklopio sa zaista povijesnim trenutkom za Cvjetno. U noći sa 17. na 18. studenog 2025. u Vjesnikovom je neboderu buknuo požar koji ga je potpuno uništio. Tragedija je morala biti uključena u zvučnu šetnju jer je trajno promijenila lice Cvjetnog naselja i jer je zgařište bilo odmah pokraj KONTEJNER-a, početne točke šetnje. Karta kvarta - i ona stvarna, fizička, i ona koju je Hrvoslava stvorila za ovu priliku - već je izmijenjena na sasvim neočekivan način.

Na tragu te nepredvidljivosti i u pokretnom duhu samog projekta, ovaj tekst nudi jedan ključ (vidi K) za čitanje zvučne šetnje (vidi Š) i procesa njenog nastanka. Krećite se njime po volji.

1 Iz KONTEJNER-ova poziva susjedstvu

Originalni nacrt Štefanijine obiteljske kuće. Fotografija: Hrvoslava Brkušić

ANTOLIĆ, VLADO / ARHITEKTURA

„Arhitektura koja je oblikovala to naselje ostavila je prejak utisak na mene da bih napravila otklon od nje i ušla u neki lik koji je doživio neko osobno iskustvo u naselju i pretočila ga u tekst“, govori Hrvoslava (vidi H) o svom procesu i objašnjava zašto arhitektura igra tako bitnu ulogu u zvučnoj šetnji (vidi M).

Jezgru kvarta (ili ono što se smatra „pravim“, tj. starim Cvjetnim naseljem) projektirao je 1938. arhitekt Vlado Antolić, čije su se progresivne ideje temeljile na principima moderne arhitekture i funkcionalnog urbanizma, pod utjecajem Bauhauusa i Le Corbusiera. „U Cvjetnom naselju“, navodi se u zvučnoj šetnji, „projektirao je kuće unoseći humanizam u ideju doma. (...) *Svaka kuća treba biti udaljena jedna od druge toliko metara koliko je dovoljno da imaju jednak broj sati sunca u dvorištu*“ (vidi M).

„Urbanističko je rješenje vrlo funkcionalno – ortogonalna mreža ulica omeđuje tri dvostrana paralelna poteza parcela s kućama. Za središnju aleju u smjeru istok-zapad bila je predviđena isključivo pješačka namjena, a u realizaciji je ta aleja kolno-pješačka, s obostranim nasadima breza“¹ (danas se zove Aleja Vlade Antolića).

Antolić je planirao izgraditi 70 kuća, u dva osnovna tipa, ali prije Drugog svjetskog rata izgrađena je samo 51. Blisko je surađivao s arhitektom Zvonimirom Kavurićem, koji je radio statičke proračune, i koji je 1920-ih proveo neko vrijeme u Le Corbusierovom ateljeu u Parizu (vidi J). Obojica su se uselili u novoizgrađene kuće u Cvjetnom naselju.

U Drugom svjetskom ratu, Kavurić, istaknuti ljevičar, naslijedio je ubijenog Bogdana Ogrizovića na funkciji tajnika

Narodnooslobodilačkog odbora u okupiranom Zagrebu. Petog listopada 1944. njega i još devet antifašista objesili su ustaše (vidi Z).

Uz uspješnu karijeru u arhitekturi, Antolić je bio talentiran i za slikanje, ali to nije neka općepoznata činjenica. Kavurićeva je kći, međutim, postala priznata slikarica i profesorica na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti. Ploča s njenim imenom – Nives Kavurić-Kurtović – postavljena je na njihovu kuću u Cvjetnom naselju nakon njene smrti 2016. godine.

BOČARSKI DOM, IGRALIŠTE

Najveće dječje igralište u Zagrebu, izgrađeno početkom '90-ih na oduševljenje djece iz kvarta (vidi I). Igralište je ponudilo dotad neviđene igračke i sprave; osim raskošnijih vrsta tobogana i lju-ljački, pojavile su se i njihalice, penjalice, vrtuljci, rampe, pa čak i glazbene igračke. Drvo, metal, plastika, pijesak, sve potpuno novo i šareno – kakva radost!

Kad šetnja stigne do igrališta na Bočarskom domu, čujemo kompoziciju koju je Miro Manojlović složio od zvukova koje igračke proizvode, a koje su Miro i Hrvoslava (vidi H) ranije snimili.

CK SKH – KOCKICA

Hrvoslava (vidi H) i Hrvoje Nikšić na modularnom su sintesajzeru napravili skladbu temeljenu na nacrtu jedne od najpoznatijih građevina u Cvjetnom naselju – tzv. Kockice. Zgradu je kao sjedište Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske projektirao Josip Vitić, a izgrađena je 1968. godine. Kompozicija „Kockica“ doslovno prevodi njenu arhitekturu u glazbu (vidi J).

Hrvoslava to opisuje ovako:

“Iz nacрта smo napravili instrumentalnu bazu, duge čiste tonove. Zatim, kako je Kockica obučena u reflektirajuće ploče, bitnu su nam igru odigrale te refleksije i te visoke frekvencije predstavljaju odbljeske zraka sunca i refleksiju oblaka, a sekvenciranje ispod je odraz tog nekog galopiranja, trčanja prema natrag, buđenja!”

ČAR

Čar igre (vidi B); čar preskakanja slova.

ĆEVAPI

U centru Cvjetnog naselja, odmah do osnovne škole (vidi K, I), nalazi se legendarna pečenjarnica „Cvjetno“ koja od 1982. poslužuje isključivo ćevape. U svojih je 40+ godina pokazala minimalan interes za promjenom i rastom – osim par inovacija u uređenju terase i prelaska s Pepsi na Coca-Colu, tu je uvijek ista savršeno pouzdana hrana, koju i dalje poslužuju uglavnom iste konobarice. Miris pečenjare opojan je (za neke) i neumoljiv. U svom je istraživanju Hrvoslava (vidi H) otkrila da vlasnik pečenjare posjeduje i jednu od Antolićevih originalnih kuća (vidi A).

DOMINO

Popularni kafić u Aleji Vlade Antolića (vidi A) s velikom, lisnatom terasom gdje bi Hrvoslava (vidi H) sjedila slušajući i prisluškujući ljude, u potrazi za pričama. Jednom je prilikom sa susjednog

¹ Ivanković, V. (2009). Arhitekt Vladimir Antolić – zagrebački urbanistički opus između dva svjetska rata. *Prostor*, 17 (2(38)), 268-282. Preuzeto s hrcak.srce.hr/45357

stola čula priču žene čiji je suprug nestao prije mnogo godina i koja bi se sad htjela udati za drugog muškarca, ali ne može jer se njen bračni status - udana ili udovica - ne može utvrditi. Žena je bila očajna, a njen sugovornik nemoćan.

Ova priča nije uključena u zvučnu šetnju.

ĐIDI I ŠTEFANIJA

Priče dviju starijih žena, Đidi i Štefanije, temelj su šetnje. Njihova sjećanja sežu do početka izgradnje Cvjetnog naselja, a posebno ih zanimljivima čine različite klasne pozadine, koje odražavaju različite aspekte socijalizma u kojem je susjedstvo nastalo.

Do Štefanije je Hrvoslava (vidi H) stigla preko žene koja ju je došla preporučiti KONTEJNER-u, nakon čega ju je Hrvoslava nazvala i posjetila. Na slikama koje dokumentiraju taj susret Štefanija Hrvoslavi pokazuje nacрте nekadašnje obiteljske kuće na starom žutom papiru, fotografiju ogromnog vrta koji su uzgajali tamo gdje se kasnije digao Vjesnik te fotografiju s majkom iz djetinjstva. Kao dijete nosi veliku bijelu mašnu u kosi. Kao starija žena nosi jarko zelenu majicu s logotipom Bučijade.

Do Đidi je Hrvoslava došla preko poznanika. Govoreći o svom bosonogom djetinjstvu u Cvjetnom naselju, gdje i danas živi, Đidi zaključuje: “Ovo mjesto je bilo predivno mjesto za odrastanje.”

EGZISTIRATI / BUDUĆNOST

“5
rana jesen postoji; naknadni okus, naknadna misao;
osamljenost i anđeli postoje;
udovice i losovi postoje; svaki

detalj postoji; sjećanje, svjetlost sjećanja;
naknadni sjaj postoji; hrastovi, brijestovi,
smreke, istost, usamljenost postoje;
gavke, pauci i ocat
postoje, i budućnost, budućnost”

Iz “Abecede” Inger Christensen (vidi I).
Vidi također Z.

FUZIJA

Dvadeset i osmog lipnja 2012. legendarni Twitter profil @Horse_ebooks tvitao je ezoteričnu rečenicu koja je odmah postala internetski klasik:

„Everything happens so much“
(ili „Sve se toliko događa“)
Ponavljala se mnogo puta u godinama koje su uslijedile, sve više kao defetistička suvremena verzija izraza „Dabogda živio u zanimljiva vremena“.

Arhivsko istraživanje ispričano u šetnji, kronologija toga kako je Cvjetno naselje prebrodilo desetljeća režimskih i sistemskih promjena, dokazuje da se događanje doista ne može izbjeći, koliko god malen bio vaš kvart.

To je možda najmoćniji aspekt rada: upozorenje slušateljima da uvijek sudjelujemo u povijesti, na ovaj ili onaj način, i da nema bijega od naše isprepletenosti.

GLEĐANJE

Neki dijelovi šetnje od slušatelja traže da nešto pronađu, a onda

to promotre. Ponekad im taj čin gledanja u sadašnjost omogućuje da vide ravno u prošlost, kao u ovom odlomku:

„Skreni lijevo, u Cvjetno naselje I, jedino gdje u nizu još stoje izvorne kuće.

Daj si vremena da ih malo pogledaš.

Sunčano je zimsko jutro.
Posljednjih dana napadao je gusti snijeg.
Oko kuća nema ničega.

U velikoj nepreglednoj ravnici stoji njih četrdeset, istih. Još nemaju srede ne vrtove, to je ostavljano njihovim stanarima na volju da ih kreiraju, kroz godine sade, kose, ukrašavaju. Pripitomljuju ili ostavljaju divljima, za sebe i za druge. Ptice, lisice, kukce, borovnice, ringlove, trešnje, jabuke.

Za ljetnih dana djeca bez majica bosonoga jure makadamskim cestama i provlače ruke kroz ograde kako bi nabrala voće na putu do kupališta na Savi.“

HRVOSLAVA BRKUŠIĆ

Hrvoslava Brkušić, autorica zvučne šetnje, diplomirala je filmu i TV montažu na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu i magistrirala na Odsjeku za nove medije Akademije likovnih umjetnosti. U svojoj umjetničkoj praksi izražava se u raznim medijima – zvučnim instalacijama, izvedbama, filmu i videu. Zanima je istraživanje i eksperimentiranje zvukom putem radio frekvencija (AM, UKV, misteriozni radio signali, EME

komunikacija itd.) te istraživanje različitih filmskih i video formata (16 mm, DV, found footage, itd.).

Radeći na projektima filmske edukacije u Senegal, Burkini Faso i Palestini, suočila se s problemima pristupa, reprezentacije i izbrisanih narativa u lokalnim filmskim arhivima, što ju je usmjerilo prema umjetničkom istraživanju kolonijalnog pogleda i arhivske prisutnosti.

Izlagala je na raznim događajima i festivalima u regiji i inozemstvu, montirala filmove koji su prikazani na velikim festivalima i jedna je od suosnivačica umjetničkog kolektiva Ljubavnice. Izlagala je u Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Poljskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Španjolskoj, Francuskoj i Latviji. Kao edukatorica radi na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu i u Restartu, te je dio tima koji vodi filmski laboratorij Klubvizija u Zagrebu.

Ovo je prva zvučna šetnja koju je sama napisala.

INTRUZIJA

Pozvana sam da napišem ovaj tekst o Hrvoslavinoj (vidi H) šetnji zahvaljujući tome što sam odrasla i većinu života provela u Cvjetnom naselju. Nisam bila sigurna kako da mu pristupim. Rad je širok u onome čega se dotiče, a opet udobno malen i intiman, te sasvim nov (još je nastajao kad sam se pridružila), ali ukorijenjen u povijesti. Njegov je život tek počinjao.

Sjetila sam se kako nam je jednom davno učitelj govorio da naša osnovna škola, OŠ „Cvjetno naselje“ (sve je u ovom kvartu nazvano po njemu) ima oblik ključa.

Shvatila sam da bi to mogao biti ključ - raščlaniti rad na

najjednostavnije, početne elemente i osnovne činjenice; na abecedu.

Kasnije sam se sjetila pjesme „Abeceda“ švedske pjesnikinje Inger Christensen, objavljene 1981. (ujedno godina Antolićeve smrti, vidi A). Pjesma ima četrnaest dijelova i svaki počinje slovom abecede, s brojem redaka koji slijede Fibonaccijev niz, tako da prvi dio, A, ima jedan redak - „stabla marelice postoje, stabla marelica postoje“ - a posljednji, N, 610. Čita je se kao antiratnu i ekološku pjesmu.

Kroz cijelu pjesmu Christensen nabraja stvari koje postoje. Način nabranja postaje sve razvedeniji, a lirski glas sve uznemireniji, ali i melankoličniji, kako se približava kraju. Čudesno je i stoga bolno da tolike stvari postoje u isto vrijeme – da se sve toliko događa – ali tu je i olakšanje što se barem neke može imenovati i dotaknuti.

JANIS KSENAKIS / IANNIS XENAKIS

Dok je radio kao Le Corbusierov (vidi A) asistent u Parizu, grčki arhitekt i skladatelj Iannis Xenakis stvarao je ono što je skladatelj Francisco Estévez opisao kao „matematičke formule prevedene [...] u prekrasnu, uzbudljivu i prije svega uvjerljivu glazbu.“²

Ili, kako nam zvučna šetnja govori:

„I kao što se korak pretače u misao, a misao u novi korak, tako su se u njegovim zamislima linije tlocrta pretvarale u glazbene krivulje, a zvučne amplitude u konstrukcijske napetosti. Nije više bilo granice između prostora i vremena, između tona i zida,

između tijela koje hoda i prostora koji ga prima.

Sve je postajalo jedna neprekidna putanja.

Glazbenici ne sviraju instrumente, nego prostor.“

Ove rečenice uvode slušateljicu u skladbu Kockica (vidi C) Hrvoslave Brkušić (vidi H) i Hrvoja Nikšića.

KLJUČ

Ključ ima mnoga značenja, uključujući (1) „način na koji se što rješava, šifra, uputa kako se što čita ili objašnjava, rješenje kako se što shvaća ili razumijeva“³ i (2) „glazb. znak na početku crtovlja.“⁴

Obje su definicije relevantne za ovaj projekt:

(1) Hrvoslava (vidi H) je šetala (vidi Š) kvartom i iščitavala što njegovi simboli – mjesta, figure – znače njegovim stanovnicima, a zatim ga mapirala sintetizirajući te priče. (2) Rad uključuje dvije kompozicije koje proizlaze iz prostora u kvartu: jednu sazdanu od zvukova igrališta (vidi B) i drugu skladanu prema nacrtu slavne Kockice (vidi C).

Ključ je također predmet koji nešto otključava, a ovaj je tekst otključan sjećanjem na učitelja iz osnovne škole „Cvjetno naselje“ koji je učenicima govorio da iz tlocrta njihova škola izgleda kao ključ (vidi I). To ju je u njihovim očima učinilo vrlo posebnom.

³ *ključ*. (2025). http://znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=elxhXhM%3D
⁴ Ibid.

² Wikipedia contributors. (2025, 29. studenog). *Iannis Xenakis*. Wikipedia. en.wikipedia.org/wiki/Iannis_Xenakis

LAKOĆA

Na pitanje o radu sa zvukom, Hrvoslava (vidi H) kaže:

„Kao montažerka, prirodno mi je raditi na zvučnim narativima, dok sam pisala tekst, čula sam pozadinu. To su alati s kojima radim svaki dan, u njima više nema neke posebne neobičnosti, stvaram ih i generiram na sve moguće načine. Kao što vožnja automobila u jednom trenutku postaje automatska, tako je i stvaranje audiovizualnih krajolika za mene postalo automat-sko, ali čarolija svakodnevnog rada nije izgubljena, jednostavno postoji brzina u upravljanju kolažiranjem i drugim postupcima koji rezultiraju konačnom zvučnom slikom.“

LJUBICA GEROVAC

Ljubica Gerovac bila je „partizanka, studentica, narodna hero-ina, Ličanka“⁵, čiji je fascinantni život završio 1942., sa samo 22 godine. Nakon ranjavanja u borbi s ustašama, zadnji metak iskoristila je kako je ne bi uhvatili živu.

U svom tekstu o Ljubici Gerovac iz 2021., Anja Kožul navodi da je „doživjela drugu smrt početkom 1990-ih kada su joj ime izbrisali, a biste s njenim likom obezglavili“⁶. To se, između ostalog, odnosi na promjenu naziva njene ulice u Cvjetnom naselju (vidi O) i uklanjanje biste koja je tamo stajala.

Ista novinarka 2024. izvještava da je „[u] Mjesnom odboru Savski kuti, nekadašnjoj Mjesnoj zajednici Ljubica Gerovac, donijeta službena odluka da će biti ispravljena ružna epizoda

5 Kožul, A. (2021, 28. studenog). Bista za Ljubicu. *Novosti*. Preuzeto s portalnovosti.com

6 Ibid.

zatiranja njenog imena i lika u Cvjetnom naselju“⁷ te da će njena bista biti vraćena na staro mjesto. Do trenutka pisanja ovog teksta skulptura još uvijek nije pronađena.

MJESTA, OSJEĆAJ

Ispostavlja se da Hrvoslavin (vidi H) osjećaj da je arhitektura (vidi A) ključna za ovaj kvart nije nimalo slučajan, ni neobičan.

Istraživački rad koji se bavi osjećajem mjesta u četiri zagrebačka kvarta (sva u gradskoj četvrti Trnje, vidi T) pokazuje da „sta-novnici svih četiriju naselja prepoznaju svoj kvart preko funk-cionalnosti (...). No, pri tome se jasno izdvaja Cvjetno nase-lje čiji stanovnici povezuju svoj kvart pretežito s estetskom komponentom.“⁸

„Zanimljivo je da su neki ispitanici, iako nisu bili zamoljeni, iscrtali na karti pravilan raster ulične mreže središnjega dijela Cvjetnog naselja, što upućuje na to da je visoko vrednovanje estetskoga aspekta kvarta povezano s ‘predočljivošću’ (*imagi-bility*) i ‘dopadljivošću’ krajolika (*likability*, Lynch, 1960, Nasar, 1998), prediktor kojih je red (poredak, jasnoća, koherentnost, olakšana identifikacija – *identifiability*). Dakle, činjenica da Cvjetno naselje stručnjaci smatraju prototipom promišljenoga, racionalnoga, kvalitetnoga i poželjnoga stanovanja i najboljim primjerom zagrebačkoga stambenog naselja individualnih kuća (Mlinar, 2018) jasno se zrcali u pozitivnom doživljaju estetske dimenzije kvarta od strane njegovih stanovnika.“⁹

7 Kožul, A. (2024, 3. svibnja). Tražeći Ljubicu. *Novosti*. Preuzeto s portalnovosti.com

8 Šakaja, L., Bašić, K. and Račevska, E. (2024). Kvarovski osjećaji mjesta: prim- jer kvartova gradske četvrti Trnje. *Hrvatski geografski glasnik*, 86 (2), 97-138. doi.org/10.21861/HGG.2024.86.02.05

9 Ibid.

„Ispitanici iz Cvjetnog naselja bili su, u usporedbi s ispitanicima iz drugih kvartova, najzadovoljniji svojim kvartom i češće su nego drugi zaokruživali tvrdnju: ‘Kvart mi je dobar i ne bih volio/ voljela da se on promijeni’.“¹⁰

NASIP

Cvjetno naselje nalazi se tik uz rijeku Savu. U noći između 25. i 26. listopada 1964. padala je toliko jaka kiša da je Sava poplavila ne samo cijelo Cvjetno, već i trećinu grada Zagreba. Poplava je odnijela 17 života i uzrokovala ogromna razaranja. Obnova kuća u Cvjetnom naselju trajala je mjesecima, a neki kažu da se vlagu moglo nanjušiti još godinama. Bujica je odnijela i arhivu Zvonimira Kavurića (vidi A), koja se čuvala u prizemlju njegove obiteljske kuće.

Kao odgovor na poplavu, savski je nasip rekonstruiran i povišen te je danas popularan i živahan dio kvarta koji posjećuju ljudi iz cijelog grada. To je i mjesto gdje završava zvučna šetnja.

ODRANSKA ULICA

Odranska ulica jedna je od glavnih ulica u Cvjetnom nase-lju, nazvana po rijeci Odri, a od rujna 2023. tamo se nalazi i KONTEJNER-ova adresa. Na tom mjestu počinje zvučna šetnja.

Na jednoj od crno-bijelih fotografija koje Štefaniya (vidi Đ) poka-zuje Hrvoslavi vidi se kako je (pitomo) nekad izgledao ugao Odranske i Savske ulice, gdje je kasnije izgrađen Vjesnik (vidi Đ, V).

10 Ibid.

Odranska ulica jednom je bila Ulica Ljubice Gerovac (vidi Lj), ali joj je ime promijenjeno početkom '90-ih. Njena bista, koja je bila izložena na uglu Ulice Ljubice Gerova%dranske i Stupničke ulice, također je nestala bez traga. U zvučnoj šetnji čujemo i sjećanje Ljubičine sestre Ankice na posljednji put kad je vidjela Ljubicu („Kad sam već bila oko pola kilometra daleko, na snijegu je bila samo jedna točkica. Bijelog džempera i šubare više nije bilo...“).

PARTICIPACIJA

Stanovnici Cvjetnog naselja pozvani su da sudjeluju u stvaranju zvučne šetnje otvorenim pozivom koji je objavljen na internetu, ali i zalijepljen i dijeljen po kvartu. Osobno dijeljenje pokazalo se najuspješnijom metodom privlačenja sudionika. Neki su se ljudi javili Hrvoslavi (vidi H) na mail, ali većina priča skupljena je kroz osobne intervju (vidi Đ).

Hrvoslava je primijetila da su joj dva mjeseca hodanja (vidi Š) kroz Cvjetno naselje i pokušaja razgovora s ljudima pokazala da je postalo teže ljude nagovoriti da razgovaraju s vama. Mnogi su bili previše zaokupljeni svojim mislima ili mobitelima da bi im se uopće moglo prići. To čini dulje intervju koje je vodila još vrijednijima.

Sljedeća je faza participacije i aktiviranja susjedstva dijeljenje zvučne šetnje sa zajednicom i pozivanje susjeda da je isprobaju.

QR KOD

Svatko tko želi iskusiti zvučnu šetnju može snimci pristupiti putem QR koda. Za ljude bez pametnih telefona trebali bi biti dostupni i audio playeri.

RUŽE

Od gospođe Štefanije (vidi Đ) Hrvoslava saznaje da je dio Cvjetnog naselja na kojem se danas nalazi velika poslovno-stambena zgrada (Addiko banka) sve do '90-ih bio ogromni ružičnjak, koji je vlasnik tada prodao.

To je poziv da zamislimo miris ruža, toliko različit od mirisa čevapa (vidi Ć).

U mnogim vrtovima i danas ima ruža, ali hortenzije su možda vrsta koja vlada kvartom.

STUDENTI / STUDENTSKI DOM

Za mlade ljude koji stižu u Zagreb iz drugih dijelova Hrvatske, zbog fakulteta ili posla, Cvjetno naselje često je sinonim za studentski dom „Cvjetno naselje“ u Odranskoj ulici (vidi O, Z), zahvaljujući kojem kvart ima živahnu studentsku populaciju. Neka djeca iz kvarta (vidi I) vjerovala su da će se i ona useliti u dom kad dođu u prave godine ili upišu faks.

ŠETNJA, ZVUČNA

Kao jednu od svojih glavnih inspiracija za zvučnu šetnju Hrvoslava (vidi H) navodi rad Janet Cardiff, pionirke zvučnih šetnji.

Web stranica Janet Cardiff i Georgea Buresa Millera objašnjava da je „[a]udio šetnja slična audio vodiču. Publika dobiva iPod i slušalice, a snimka ih vodi kroz narativ o događajima koji se događaju duž rute. Audio ima slojeve raznih pozadinskih

zvukova (...).“¹¹

Hrvoslavina zvučna šetnja isprepliće priče, sjećanja, prizore i činjenice, kao i zvukove i glazbu, vodeći slušatelje kroz prostor i vrijeme jednog kvarta.

Osim (arhivskog) istraživanja, pogotovo vezanog za arhitekturu (vidi A), i razgovora sa stanovnicima Cvjetnog naselja, Hrvoslavina glavna radna metoda bilo je hodanje.

„Prvo mi je bilo zanimljivo i neobično odrediti moju poziciju u šetnji, krenula sam iz promatračice, zatim iz znatiželje, onda iz šetnji naseljem i nekih susreta sa ljudima“, objašnjava.

„Čitala sam strip ‘Šetač’ Jiroa Taniguchija koji mi je bio zanimljiv kao skup mogućih narativa noćnih šetnji, a i sama sam hodačica, volim bauljati kvartovima, stvarati narative razvrstavajući samo vrstu rasvjete pojedinog stana, pogledati parkirane aute, imaju li balkoni cvijeće ili ne... Lijepa su mi ta izmišljanja na temelju onoga što zapaziš promatrajući krajolike. No na kraju je prevladao dokumentarni pristup jer je naselje jednostavno prezanimljivo da postane fikcija samog sebe.

Druga bitna metoda bila je ruta puta, koja je proizašla iz nekoliko šetnji naseljem, nekako prirodno se nametnula kao najbolja.“

TRNJE

Cvjetno naselje jedno je od osam kvartova koji čine gradsku četvrt Trnje. Smjestiti „Cvjetno“ u „Trnje“ čini se kao sretan sinkronicitet.

¹¹ Preuzeto s cardiffmiller.com/walks

Naziv naselja navodno je došao organski, jer je bilo zeleno i puno cvijeća (vidi R).

U (VIDI Z)

VJESNIK

Vjesnikov neboder, šesnaestokatnica s fasadom od reflektirajućeg narančastog i mat smeđeg stakla na kojoj će izgorjeti tisuće zalazaka sunca, izgrađen je 1972. godine. U to je vrijeme predstavljao vrhunac arhitekture.

U svoje je zlatno doba Vjesnik bio i središte novinarstva. Slušatelji zvučne šetnje saznat će da je nakon rata „bio žrtva turbulentnog prelaska iz jednog državnog režima u drugi. Anomalija pretvorbe društvenog u privatno vlasništvo, odraz početka devedesetih”.

Zatečeni smo ironijom ili simbolikom ili cirkularnošću Vjesnikova života koji počinje poplavom Save (vidi N), koja je odgodila njegovu izgradnju, a završava drugom katastrofom.

Hrvoslava je bila tamo jutro nakon požara pa šetnja svjedoči završetku:

„To jutro stajala sam ispred Vjesnikovog nebodera s mnoštvom ljudi, promatrajući njegovo nestajanje u nevjerici. Ispred mene stajala je žena s plavom bob frizurou i jecajući pokazivala drugoj ženi gorući neboder preko video poziva.

Maco jel vidiš, nema ga više.”

ZAGI

U kolovozu 1987. Zagreb je bio domaćin ljetne Univerzijade, na kojoj se preko 6000 sudionika iz 111 zemalja okupilo pod motom „Svijet mladih za svijet mira!”.

Za tu je priliku, kako bi se smjestilo sudionike, stari i manji studentski dom „Cvjetno naselje” (vidi S) srušen, a novi je izgrađen u rekordnom roku.

Zagrepčani su bili pozvani da predlože životinju koja će biti maskota događaja i na kraju odabrali vjevericu. Nedjeljko Dragić, ilustrator i dizajner, nacrtao je vjevericu koja je dobila ime Zagi i postala nevjerojatno popularna.

Zagrebačkoj Univerzijadi također je trebao logo.

“Najklasičniji znak Univerzijade je čisti U. Jasno je da su tada bili problemi s U. Tada su se tražili načini da se taj U nekako nakrivi. Bilo je to takvo vrijeme, Joža Vrhovec je tu eskivirao i napravil je kak’ je napravil”, utvrdio je povodom tridesete godišnjice događaja sportski novinar Mirko Novosel.¹² Zato logo Univerzijade 1987. više nalikuje slovu Y (za Jugoslaviju) nego običnom slovu U.

Tadašnji glavni tajnik Ujedinjenih naroda, Pérez de Cuéllar, došao je u Zagreb na otvorenje i prenio poruku nade u budućnost (vidi E). Kao što Hrvoslava (vidi H) kaže u zvučnoj šetnji, „bio je to izraz zajedničke nade da ćemo našu planetu učiniti sigurnijim i boljim mjestom zajedničkog življenja.”

Bilo je to samo nekoliko godina prije početka rata u Jugoslaviji, a 2025., gotovo četrdeset godina kasnije, Zagreb proživljava

bujanje desničarske retorike i nasilja, usmjerenog pogotovo na svoju prilično novu imigrantsku populaciju, dok je vruća politička tema kontinuirana rehabilitacija zabranjenog ustaškog pozdrava.

Službena himna Univerzijade bila je pjesma “Zag-Zagi-Zagreb” (tekst Margit Antauer, glazba Đelo Jusić), koju su otpjevali Trešnjevački mališani, a počinje ovako:

*Tu smo, nek’ vidi svatko,
Da se tako može,
Bez ratova i bez vojski,
Sa svakom bojom kože!*

To je dirljiv, dječji sentiment, ali i podsjetnik da postoji prošlost, postoji sadašnjost, i uvijek, nakon svega, budućnost.

¹² “Zagi, Zagi, za Zagreb nek’ se čuje”: 30 godina prošlo je od Univerzijade. (2017, 7. srpnja). *IndexHR*. Preuzeto s index.hr

Glavni ulaz u KONTEJNER s Vjesnikovim neboderom u pozadini prije požara u studenom 2025
Fotografija: Saša Martinović Kunović

Miro Manojlović tijekom stvaranja glazbenog djela u kojem igralište kod Bočarskog doma koristi kao muzički instrument
Fotografija: Hrvoslava Brkušić

Miro Manojlović tijekom stvaranja glazbenog djela u kojem igralište kod Bočarskog doma koristi kao muzički instrument
Fotografija: Hrvoslava Brkušić

Miro Manojlović tijekom stvaranja glazbenog djela u kojem igralište kod Boćarskog doma koristi kao muzički instrument. Fotografija: Hrvoslava Brkušić

Hrvoslava drži fotografiju Hrvoslave koja drži fotografiju Štefanije koja drži staru fotografiju svoje majke. Fotografija: Hrvoslava Brkušić

A black and white photograph of a historical postcard. The postcard depicts a town with a river in the foreground and a road leading into the town. A person's hand is pointing at the road. The word "CESTA" is visible on the postcard. In the background, a map of the same area is visible, showing the river and the town's layout. The postcard is placed on a white surface, and a small object is visible in the bottom left corner.

CESTA

BIOGRAFIJA

Lana Pukanić rođena je 1986. godine u Cvjetnom naselju u Zagrebu. Diplomirala je komparativnu književnost te engleski jezik i književnost, diplomskim radom na temu djevojaštva. Jedna je od osnivačica i urednica feminističkog portala Muf (2014.–2018.), a nakon njegova gašenja i portala Krilo. Izbor njezinih tekstova i eseja pod nazivom „Djevojke u tinejdžerskoj dobi i druga čudovišta“ (Fraktura) objavljen je 2020. godine. Radi na Institutu za političku ekologiju u Zagrebu, i redovito surađuje s klubom Močvara i Udruženjem za razvoj kulture „URK“. Trenutno piše i svoj prvi roman.

AUTORICA	Lana Pukanić	re-imagine-europe.eu
FOTOGRAFIJE	Davorka Begović Hrvoslava Brkušić Saša Martinović Kunović	
KOORDINATORICE PUBLIKACIJE	Davorka Begović Annette Wolfsberger	
DIZAJN	Henri Kutsar	
IZDAVAČI	KONTEJNER & Paradiso Press 2026	
CC	Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0) creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0	